
CHILDREN AND BEES – AN INTERNAL PROJECT ACTIVITY WITH THE MEANS OF FORMING COMPETENCES

Stella Vasileva

Kindergarten Pchelitsa, Shumen, Bulgaria, odz_pchelitsa@abv.bg

Abstract: The report's main accent is to raise the informational awareness of children and society as a whole concerning the conservation of bees vital for the survival of humanity and planet Earth. It addresses the topic of bees and their role as an important factor in the ecological balance in nature and its application in the educational process with children in kindergarten. An overview has been made on the advocated educational content concerning bees according to the state educational standard in preschool education. A perspective has been presented that this topic would be integrated in a deeper manner into the educational process in kindergarten. We have pointed out the significance of bees in relation to the existence of our world as a whole. There is a review derived from different sources concerning the seriousness of the matter. An overview has been presented on the importance of forming initial knowledge on bees in preschoolers. A connection has been presented between acquiring knowledge on bees and forming initial ecological culture in children in the process of the pedagogical interaction in kindergarten. Opportunities are pointed out that would help teachers in these types of activities. A game activity is being pointed out as a prioritized activity for achieving competences in the process of pedagogical interaction between the teacher and the child. There are options for purposeful and consistent work with children through project activities. In its main part a survey has been conducted in relation with specific competences of the teachers about the life of bees. A practical experience has been presented on accessible application with specific activities added to it. After presenting the applied experience a conclusion has been made on the importance of the additional teaching that forms knowledge concerning the life of bees and their significance for the existence of the world. Information has been presented to a degree of relevant presence on the topic of bees in the educational content with children in preschool age. This increases the quality of the educational process in kindergarten. The popularization of the issue on bees is being used as a recommendation. This will increase society's attention on the crucial problem for our planet's survival, which is the decrease of bee populations. It will draw the attention of other educational institutions and will introduce them to a shared practical experience with the possibility of following this cause.

Keywords: bee, children, kindergarten, ecological culture

ДЕЦАТА И ПЧЕЛИТЕ – ВЪТРИШНО ПРОЕКТНА ДЕЙНОСТ ЗА ФОРМИРАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ

Стела Василева

ДГ“Пчелица“, Шумен, България, odz_pchelitsa@abv.bg

Резюме: Докладът акцентира върху повишаване на информираността на децата и обществото като цяло, относно опазване на пчелите важни за оцеляването на човечеството и планетата Земя. Разглежда темата за значението на пчелите като важен фактор в екологичното равновесие в природата и прилагането и в образователния процес на децата в детската градина. Направен е обзор на застъпеното образователното съдържание за пчелите съобразно държавния образователен стандарт в предучилищното образование. Представена е перспектива, тази тема да бъде по-задълбочено интегрирана в образователно възпитателния процес в детската градина. Посочено е същественото значение на пчелите за съществуването на света като цяло. Направен е преглед от различни източници по сериозността на темата. Представен е обзор на значимост за формиране на начални познания за пчелите още в предучилищна възраст. Представена е връзката между получените знания за пчели и формиране на начална екологична култура у децата в процеса на педагогическо взаимодействие в детската градина. Визирани са възможности които да помогнат на учителите да осъществят тази дейности. Посочва се игровата дейност като приоритетна дейност за постигане на компетентности в процеса на педагогическото взаимодействие между дете и учител. Посочени са варианти за целенасочена и последователна работа с децата чрез проектна дейност. В същинската част е направено анкетно проучване свързано с конкретни компетенции на учителите за живота на пчелите. Изложен е и практически опит за достъпно прилагане с пряко включени конкретни дейности. След представяне на приложения опит е направено заключение за значимостта от прилаганото допълнително обучение формиращо у децата знания за живота на пчелите и тяхното значение за съществуването на света.

Представя се информация за степен на релевантно присъствие на темата за пчелите в образователното съдържание при децата от предучилищна възраст. Това повишава качеството на възпитателно образователния процес в детската градина. Като препоръка се посочва популяризирането на темата за пчелите. Това ще повиши общественото внимание върху критичният за оцеляването на планетата проблем с намаляването на пчелните популации. Ще привлече вниманието на други учебни заведения и ще им предостави практически споделен опит с вероятността за последване в тази кауза.

Ключни думи: пчела, деца, детска градина, педагогическо взаимодействие

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Пчелите са от съществено значение за съществуването на света като цяло. Те са най-важните опрашители които осигуряват естественото развитие на природата. Пчелите са социално адаптивни същества. Те живеят и работят заедно в големи групи. Приспособими са за живеене дори в градска среда, където лесно намират храна под форма на прашец в цветните и градински паркове. Те са основен двигател обезпечаващ хранителната верига не само на човека, но и много растителни и животински видове. В житейската им история цари ред и дисциплина. [8] „Въпреки, че живеят с нас от векове, те все още са си наполовина диви и летят, където си искат“ (Соха, 2018) В последните години, по ред причини - болестите, причинени от вируси, и бактерии, увеличена популация на неприятелите по пчелите, загубата на местообитания, промени в околната среда, климатични изменения, интензивното използване на пестициди и други, се наблюдава сериозна опасност от намаляване и дори изчезване на пчелите. [10] Плашещи са прогнозите, че ако спадът на популацията на пчелите продължи със същите темпове до 2035 г., тези насекоми ще изчезнат от лицето на земята. Изчезването на пчелите заплашва реколтата от плодове, зеленчуци, ядки и зърнени култури защото много от тях не могат да се размножават без опрашване. Медът ще изчезне като продукт. Ще изчезнат билките. Без пчели ще загубим дори такъв естествен продукт какъвто е памука което ще е пагубно за текстилната индустрия като цяло. [4] Хората има способност да не се подчиняват на природните закони и да употребяват по воля тази способност. Това е най-важната, но и най-неизяснената точка от човешкия морал. [5] Днес се толерира създаването на нови технологии и изобретения и целенасочено руши природата, за да се движи напред. Хората стремглаво се стремят да изменят света около себе си и изчерпват ресурсите му, за да придобият все повече и повече материални блага [1] Тази значимост и важност поставят въпроса за нивото на информираност на обществото относно опазването на пчелите. Достатъчно ли сме запознати със сериозността на този проблем? Как образователната сфера може да подпомогне процеса на екологично съзряване в тази област? Какви са възможностите това да бъде реално изпълнимо Отговора на тия въпроси дефинираме като цели за изпълнение.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

„В обществото съществува погрешно разбиране, че когато децата са малки те не са способни да учат. Предучилищната възраст е важен период за овладяване на първоначални знания, умения, компетентности и отношения за света и за закономерностите в него. Този етап от развитието не бива да се подценява с предположението, че в следващите години детската личност ще компенсира това което е пропуснала.“ (Бузов, 2019) Ранната детска възраст е период за формиране на основите на бъдещата личност. Това до голяма степен включва времето прекарано в детската градина. „Модернизирането на предучилищното образование и синхронизирането му с европейските образователни приоритети и ценности предполага периодично осъвременяване на образователните технологии при отчитане на установените традиции в националната система и възможността за иновативното им надграждане. (Михова, 2019) В тази връзка вътрешно проектните дейности, предполагащи интегриране на информация от различни области, са една възможност за формиране на знания по определена тема [7]

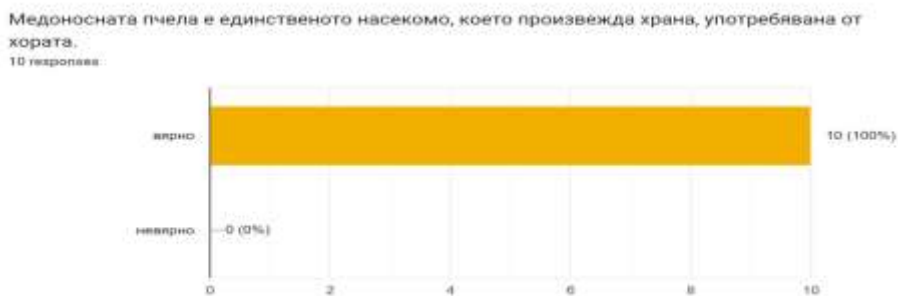
Моделът на досегашното запознаване на децата с пчелите като полезни насекоми, показва своето несъвършенство поради липсата на концентрирани познания за техния живот. Застъпените в програмното съдържание теми са недостатъчни и не предоставят възможност за придобиване, систематизиране и осмисляне на по-задълбочени знания за пчелите. Детето от предучилищна възраст има огромни възможности за развитие и способности да възприема. У него е заложен инстинкта за познания и изследване на света, да открива, да опознава, да изследва. Допълнителните мотивиращи дейности, структурирани по възрастов признак, допринасят до завършеност на този процес. Проектната дейност залага на идеята за учене чрез правене. Тя излиза от рамката на традиционното обучение и разнообразява образователния процес. Основни етапи при прилагане на проектния метод са: избор на тема; определяне на целите и задачите; планиране на дейностите вкл. срокове и очаквани резултати; представяне на резултатите чрез доклад, образователен продукт, презентация; анализ и оценка [9]

Целта на проектната дейност в ДГ“Пчелица“ град Шумен е представяне на нов, съвременен поглед върху обогатяване на научното познание и развитие на педагогическия процес в детската градина с оптимално съдействие на семейството, партньорски организации и общественост. Сред основните постижения на детската градина е преосмислянето на педагогическата практика и търсенето на възпитателно-образователни решения, които разширяват и обогатяват педагогическата и организационна култура на институцията. Проект „Седмица на Пчелица“ е създаден в отговор на потребностите на децата за емоционалното опознаване на света около тях. Проектът е краткосрочен по време за изпълнение но е постоянен, от гледна точка на устойчивост. Името „Седмица на Пчелица“ определя неговото времетраене. Той се провежда всяка година в седмицата, в която християнската общност почита паметта на св.Харалампий – покровител на пчелите и пчеларите. В рамката на проекта са включени различни и разнообразни дейности разпределени в седмичен график който всяка година е различен. Освен децата, които са основния двигател на проекта, той е насочен още към творческата и продуктивна дейност на учители и родители. Акцентира се върху силните страни на децата, включително децата с поведенчески затруднения, разкривайки им нови увлекателни преживявания с интересен образователен сюжет; Проектът мотивира и насърчава родителско творчество с възпитаваща функция и личен пример, както и затвърждава ролята на учителя като организатор, координатор и реализатор на проведените проектни дейности. Методът на проектните успешно прилага процеса „учене чрез правене“. Той сам по себе си трябва да е интересен за децата. Затова и дейности които намират място в „Седмица на Пчелица“ носят емоционална удовлетвореност: „Галерия Пчелица“ – онлайн конкурс за рисунки с пчели; „Ресторант Пчелица“ - упражняване в етикет и здравословно хранене; „Театър Пчелица представя“ поредната „Приказка от кошера“ - авторски труд на учители по идея на децата от четвърта група която се издава всяка година през тематичната седмица. С драматизацията по нея, децата участват в различни театрални фестивали и събития и демонстрират творчески умения и екологично отношение; „Знаете ли, че“ - обучение за родители от деца; родителско творчество с насочено внимание за личен пример; Образователни продукти: създаване на лаб бук „Интересния свят на пчелите“ за всяка възрастова група (учителско творчество); „Пчелици-спортисти“ и други. На специална церемония се връчват наградите за най-трудолюбивата пчела-учител и пчелар-работник, както и пчела-отличник на децата участвали в престижни конкурси през изминалата година. В рамките на седмицата, проекта включва и раздаване на флаери сред обществеността на град Шумен с интересни факти за пчелите и призови за тяхното опазване. Участието в проекти оказва благотворно влияние върху екипната работа, мотивацията и квалификацията на персонала. Проучванията чрез тестове и анкети показват готовността да бъде проведена дейността., а пропуските да бъдат коригирани с обучителни и квалификационни курсове. В проектната дейност се развива социалната адаптация. Ако това, което е най-значимо за детето, представлява интерес и за другите хора, то попада в ситуация на социално приемане, което стимулира личностното му израстване и реализация. “Постоянно нарастващият динамизъм в социалните взаимоотношения изисква търсене на нови, нестандартни действия при различни обстоятелства“ (Веракса, 2014) Нестандартните действия се основават на оригиналността на мисленето. Именно проектната дейност позволява не само да се подкрепи инициативата на децата, но и да се формализира под формата на културно значим продукт. [3]

3.РЕЗУЛТАТИ

Информацията до тук разкрива реалната възможност за разнообразяване на учебния процес чрез конкретна проектната дейност.

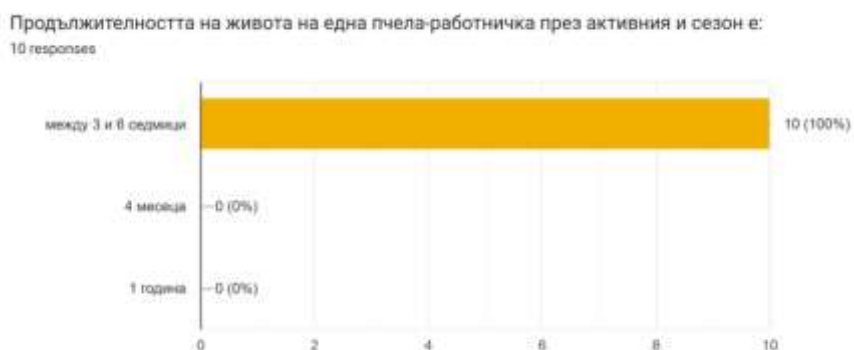
Фиг.1 Диаграма към „Медоносната пчела е единственото насекомо което произвежда храна, употребявана от хората“

100% от учителите дават категорична оценка за верен резултат. Пчелата е единственото насекомо произвеждащо храна която се консумира от хората.

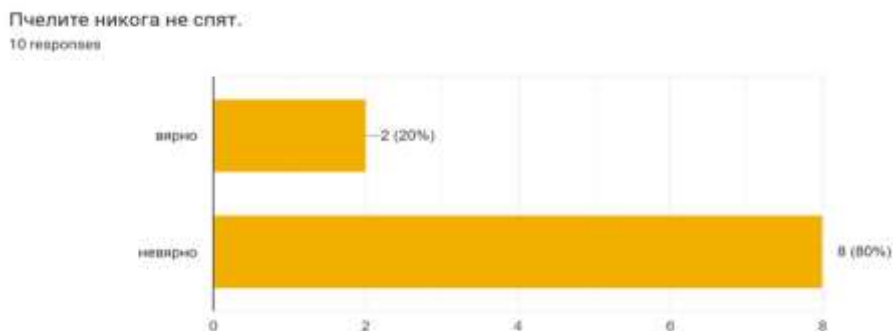
Проектът „акцентира върху връзката между теорията и практиката, като се възлагат теми, свързани с учебното съдържание и отговарящи на целите на обучението“ (Стефанова, 2021) За реализиране на проектно базираната дейност е от важна необходимост степента на предварителна подготовка и мотивация на педагогическите специалисти. Периодично провежданите анкети с конкретизиращи въпроси, чертаят картината на педагогическата компетентност и готовност за преподаване на знания. Представената кратка анкета с учителите е една от многото подобни, от които става ясна тяхната готовност и компетентност по специфични факти от живота на пчелите.

Фиг.2 Диаграма към „Продължителността на живота на една пчела работничка през активния сезон е:“

Отново висока степен на компетенции от страна на всички 10 учителя. На въпроса за продължителността на живот на една пчела работничка през активния сезон който е от 3 до 6 седмици активен труд, 100 % от учителите дават верен отговор.

Фиг.3 Диаграма към „Пчелите никога не спят“

На въпрос номер три дали е вярно/невярно твърдението, че пчелите никога не спят резултата е различен - 80% от учителите отговорят, че това твърдение е невярно, а 2% от тях смятат, че пчелите никога не спят. Вероятността за този резултат се наблюдава и в противоречивата информация от специалистите в глобалната мрежа по този въпрос. Резултатите от тази кратка и други прехождащи я анкети, показват добра подготовка и познания от страна на учителите, което им дава самочувствие да прилагат в учебната си дейност и популяризират тези свои познания. Допълнително обучение от пчелари ще помогне да се доразвият специфични компетенции за живота на пчелите и ролята им като важен фактор за екологично равновесие.

Реализиранията на проведените таз годишни проектни дейности от „Седмицата на Пчелица“ затвърди постигнатите оптимални резултати от предходните години:

За децата:

- ✓ демонстрираха богат потенциал от натрупани екологични знания и модели на поведение;
- ✓ показаха повишена активност и умения да откриват хармоничните взаимоотношения между човека и пчелите;
- ✓ откриха нови взаимовръзки в природата и околния свят;
- ✓ показаха позитивна нагласа към спорта и това им донесе емоционална удовлетвореност;
- ✓ усъвършенстваха умения за култура, етикет и отношение към здравословното хранене;
- ✓ разшириха кръгозора си на детското творчество с възможност за откриване на нови таланти;

За родителите:

- ✓ демонстрираха положителна мотивация, отношение и нагласа съпроводена от желание за взаимопомощ;
- ✓ повиши се взаимното доверие и уважение между детската градина като институция и семействата на децата;
- ✓ увеличи се авторитета на учителите;
- ✓ придобиха ръст в своята екологична и педагогическа компетентност;
- ✓ укрепи се родителската общност като активни участници в живота на децата в детската градина;

За институцията:

- ✓ затвърди се авторитета на ДГ“Пчелица“ град Шумен като разпознаваема образователна институция която прилага собствен модел на педагогическо взаимодействие свързан с преподаване на задълбочени начални познания за пчелите;
- ✓ в следствие устойчивото популяризиране на дейностите се при осъществяване вътрешни проекти, ДГ“Пчелица“ Шумен намери свои последователи в лицето на много детски и училищни заведения в страна и чужбина;
- ✓ утвърди позицията си на предпочитано от родителите и децата на град Шумен детско заведение;

4.ДИСКУСИИ

Наблюдавания резултат от проведената проектна дейност, конкретизира необходимостта от прилагането и в процеса на педагогическо взаимодействие в детската градина. Тя заема достойно място в целодневната организация осигуряваща възпитание, социализация, обучение и отглеждане на децата в рамките на 12 астрономически часа на ден през учебната година, мястото на проектантната дейност отредено и е място. Вътрешно проектантната дейност в ДГ“Пчелица“ град Шумен е приложен модел за педагогическо взаимодействие с устойчив резултат. Освен представения по-горе проект, детската градина разработва и прилага проекти съобразно поставени инцидентни проблеми. Приложените в детската градина вътрешни проекти носят интерактивния характер на възпитателно образователния процес. Проектирани в съответствие със Стратегията на детската градина или възникнали вследствие необходимост от разрешаване на конкретен казус, те дават възможност за получаване на допълнителни знания, затвърждаване на вече получените и придобиване на умения в процеса на планиране и изпълнение на все по-сложни практически задачи в центъра на който е детето. Законът за предучилищно и училищно образование и редица наредби на МОН, дават възможност за приложна интеграция и адаптивност на спомагателни ресурси, модули и дейности, усъвършенстващи процеси и направления по спецификата на програмната система на всяко учебно заведение. Това е предизвикателство за всяка образователна институция която прилага собствена екологична програма с конкретна тематична насоченост, каквато е и ДГ“Пчелица“ град Шумен. В програмната система на детската градина, допълнителните познания за живота на пчелите и тяхното значение в природата, са дефинирани като приоритетно образователно направление. Успешно е интегриран допълнителен образователен модул „Приатели-пчелици“ който конкретизира достъпни образователни задачи за всяка възрастова група с приложени дейности. Реализира се като допълнителна форма на педагогическо взаимодействие и помага да се разширяват и усъвършенстват отделни специфични компетентности каквито са познанията за пчелите.

Българската образователна система определя държавния образователен стандарт за предучилищно образование при осигурена среда за учене чрез игра. Педагогическата ситуация е основна форма на педагогическо взаимодействие която се провежда под форма на игра. Точно там е мястото което дава индикации за допълване на знания, умения и отношение в определена област. Това поражда необходимостта от допълнителни занимания които по достъпен и интерес начин ще имат допълваща роля в процеса на формиране на компетентности.

5.ИЗВОДИ

В заключение може да се каже, че запознаването с живота на пчелите и тяхното значение за екоравноесието в природата, трябва да бъде неизменна част от задачите за формиране на екологична култура при децата още от ранна детска възраст. Вътрешно проектната дейност подпомага формирането на компетентности в този процес и допринася той да има осъзнат и трайно позитивен резултат. На всяка образователна институция е предоставена възможност за развитие и просперитет с тематична насоченост. Това я поставя в позиция на висока гражданска и социална активност.

РЕФЕРЕНЦИИ

- Бонева, М. (2011). Социалната екология в съвременния свят Научни трудове на Русенския университет - 2011, том 50, серия 6.2
- Бузов, Е. (2019). Технологичен психолого-педагогически и методически практико-приложен модел за образователно развитие Актуални политики и практики в образованието,
- Веракса, Н.Е., & Веракса, А.Н. (2014). „Проектна дейност на децата в предучилищна възраст“, Москва Европейска агенция по околна среда Околната среда в Европа Състояние и перспективи 2020 г. Резюме 2019 — 14 pp. — 210 x 297 cm ISBN 978-92-9480-132-6 doi: 10.2800/6200
- Матерлинк, М. (2018). Животът на пчелите, В.Търново,2018
- Михова, Е. (2019). STEM и проектната дейност в детската градина KNOWLEDGE – International Journal Vol.50.2
- Михова, Е. (2021). Европейските образователни проекти и дейности на открито, сп. Образование и технологии, 12820221 ст 169-171
- Соха, П. (2018). Пчелите, Дакелче, София 2018
- Стефанова, Р. (2021). Формиране на ключови компетентности чрез проектно базирано обучение при изучаване на възрожденска литература в гимназиален етап, е-сп. Продължаващо образование, том 16/2021
- Тирадо, Р., Саймън, Г., & Джонстън, П. (2013). Упадъкът на пчелите Технически доклад на лабораторията за изследвания на Грийнпийс – преглед 01/2013